

NORSK KRONIKK 1987–1992

Den norske kronikk har som den observante leser har merket seg glimret med sitt fravær siden 1987. For å bøte på dette og forhåpentligvis påbegynne ny frisk med årlige kronikker har vi funnet det hensiktsmessig å gi en oppsummering av hva som har skjedd på det kriminalvitenskapelige felt siden 1987. Ettersom denne oppgaven vil være tung for en enkeltperson har flere samarbeidet, vi håper dette har gitt et bedre helhetlig resultat. Kronikken vil i stor grad gjenspeile bidragsyternes fag og miljøtilknytning og pretenderer derfor ikke å være helt dekkende for perioden.

Bødal, Hammerlin og Fridhov har oppsummert sin virksomhet som forskergruppen i Justisdepartementets kriminalomsorgsavdeling.

Schea ved institutt for offentlig rett har tatt for seg straffelov og straffeprosess for perioden.

Larsson ved institutt for kriminologi har tatt for seg de kriminologiske og kriminalpolitiske hendinger.

Kronikken begynner med Larssons innlegg og avsluttes med forskergruppens.

SAKER

I perioden har fortsatt *politivoldsakene* i Bergen på forskjellige måter vært fremme i mediabildet. Bergenspolitiet fikk i 1987 full frikjennelse etter at Oslopolitiet hadde gransket påstander om vold og misligheter der. Politietterforskningen ble igangsatt på bakgrunn av Anders Bratholms bok om politivold i Bergen ("Politivold" 1986 og "Politiovergrep og personforfølgelse. 220 forklaringer om politivold og andre overgrep i Bergenspolitiet" 1987). Det har også vært mye debatt omkring de såkalte boomerangsakene (Bjøvik, Hjellum og Kildal (red) "Hvitbok om "Boomerangsakene" i Bergen" 1989) hvor politiet reiste tiltale mot de som har latt seg intervjuet i politivoldforskningen for falsk forklaring/anmeldelse. Det har videre oppstått debatt om forskningens frihet og rettsikkerhet relatert til disse saker (Gule og Falck (red) "Politivold Forskning Rettsikkerhet" 1991). I forbindelse med boomerangsakene har det blitt avsagt dommer på omkring 6 mnd for å ha avgitt falsk forklaring. Dette karakteriseres av flere som justismord.

En annen sak som mer direkte har vært knyttet til institutt for kriminologi er den såkalte Tranøysaken. Joar Tranøy har hatt tilknytning til instituttet som stipendiat og forsker. Det er særlig hans arbeid om bruken av lobotomi og LSD innen psykiatrien som har vakt oppsikt. Tranøys forskning ("Forfalskningen av lobotomiens historie på Gaustad sykehus" 1990 og "Lobotomi i Skandinavisk psykiatri" 1992) viser at bruken av lobotomi var langt mer enn en parentes i psykiatriens historie. Bruken strakte seg over 40 år og rammet mange, operasjonen medførte ofte større konsekvenser for de lobotomerte enn psykiaterne tidligere har ment.

Det er til stor del formen og språket til Tranøy som har blitt kritisert noe som har ført debatten bort fra de funn han viser til i sine rapporter. I forbindelse med kritikken av Tranøy har forskningen og forskningsprofilen ved instituttet blitt tatt opp til drøfting. Dette har gitt seg utslag i et selvkritisk instituttseminar. Et særskilt tema som har vært behandlet i denne forbindelse er instituttets forlag og retningslinjene for utgivelser på dette. Tranøys stensil kom ut på dette forlag. Forlaget (som oppstod 1987) retningslinjer

har blitt innsnevret etter debatten. Instituttets stensilsserie eksisterer fortsatt i uforandret form.

Soningskøene ved norske fengsler (6500 i 1987 og 4295 i juli 1992) har vært en sentral sak i perioden. I en tid (1990) ble det blant annet åpnet for å sette to på samme celle.

Innstramminger i fengselsvesenet. Perioden har vært preget av innstramminger innen fengselsvesenet. Sommeren og høsten 1988 var det et par rømmingssaker, blant annet når en langtidsdømt narkosoner rømte under framstilling, som ble slått stort opp i media. I denne forbindelse ble det reist kritikk mot regjeringen for at de førte en liberal fengselspolitikk og krevd innstramminger. Kritikken ble imøtegått av flere, men tilstrammningene begynte. Etter det tragiske drapet på en kvinnelig fengselsbetjent våren 1989 (kjent som Ila saken, se Falck "I gråsonen" 1989) ble det reist videre krav om å gjøre noe med forholdene. Svaret ble endringer i fengselsreglementet (innsnevninger i bruken av permisjoner og framstillinger) i 1989 og opprettelsen av en sikkerhetsavdeling på Ullersmo (populært kalt bunkeren) for fanger som betraktes som rømningsfarlige, vanskelige eller som mistenkes for å fortsette sin narkotikakriminalitet bak murene (Bødal og Friedhov "For sikkerhets skyld", 1991 se forskergruppens kronikkdel).

Samfunnstjeneste ble innført som prøveprosjekt i 1984. I 1987 ble ordningen landsomfattende og 21. feb. 1991 skjedde en lovendring av straffelovens § 28 a-c som gjorde samfunnstjenesten til en hovedstraff på lik linje med fengsel og bøter. Med lovreguleringen skjedde en åpning for utvidet bruk av ordningen i retning av betingede dommer. Antall timer ble økt fra et maksimum på 240 til 360 (pr. 1 år). Samfunnstjenesten har ofte blitt fremstilt som et av de viktigste tiltakene for å redusere soningskøene. Det har vært en sterk økning i antall dømte til samfunnstjeneste fra 268 i 1989 til 614 i 1990 og 760 i 1991 (Kverneland "Utkast til lov om endringer i straffeloven m.v. vedrørende samfunnstjeneste" 1990 og Larsson "Et konstruktivt onde?" 1991).

Konfliktrådenes arbeid har blitt formalisert og lovregulert. Fra i utgangspunktet å være ment som et forum hvor man kunne henvende seg direkte med sine saker har konfliktrådet fått karakter av å være en del av det eksisterende formelle kontrollapparat, en slags reservedomstol for småsaker. Selvom det er klart formulert i den nye loven at man fortsatt skal hente saker direkte fra publikum så kommer ikke de fleste saker derfra. Konfliktrådenes skjebne var at få benyttet dem og at sakene de fikk kom fra politiet (Nergård og Halvorsen "Slik har det gått med konfliktrådene" 1990). Det ble etterhvert lagt press på politiet for at de skulle gi fra seg flere saker. Konfliktrådenes arbeid ble formalisert med Lov om mekling i konfliktråd av 15 mars 1991.

Våren 1992 fikk vi en *ny kriminalmelding*, St. meld. 23 1991/92 "Om bekjempelse av kriminalitet". I denne prioriteres blant annet forebyggende tiltak mot kriminalitet. "Om bekjempelse av kriminalitet" har vakt mindre debatt og mediaoppmærksomhet enn vår forrige kriminalmelding St. meld. 104 1977/78 dette fordi den ikke foreslår store kriminalpolitiske forandringer.

Politiskolen i Oslo er inne i en omorganisering. Skolen har fått høyskolestatus og i den forbindelse har man søkt etter forskningspersonel.

FORSKNING

Kvinnekriminologien står sterkt ved institutt for kriminologi i Oslo. Foruten videre forsk-

ning på prostitusjon (Prieur og Taksdal "Å sette pris på kvinner. Menn som kjøper sex" 1989) har tema som kvinnehushandling (Kristin Skjorten "Når makt blir vold. En analyse av seksualisert vold i parforhold", 1988) og AIDS (Annick Prieur "Kjærlighet mellom menn i aidsens tid", 1988) vært behørig behandlet.

I forbindelse med den skjerpede kampen mot økonomisk kriminalitet har det også dryppet litt midler til universitetet. Flere institutter har blitt trukket inn i dette arbeidet, også institutt for kriminologi. Fra våren 1992 har det i forbindelse med NORAS (Norges råd for anvendt samfunnsforskning) blitt opprettet en egen gruppe som skal arbeide med økonomisk kriminalitet ved instituttet. Denne gruppe består av 6 personer under ledelse av Per Ole Johansen. I forbindelse med den økte satsning på dette feltet har det blitt utgitt en antologi "Studier i Økonomisk Kriminalitet" Johansen (red) 1991.

Ved institutt for rettssosiologi har Thomas Mathiesen utgitt publikasjoner om forhørsretten "Skjellig grunn til mistanke?" 1989 og "Kan fengsel forsvarers?" 1987 hvor han oppsummerer sitt abolusjonistiske syn.

Ståle Eskelands doktoravhandling om fangerett, "Fangerett" ble utgitt i 1988. Hedda Giertsen har utgitt "Poesi og kriminologi" 1987 og "Egne og andres standarder" 1990.

Det har også ved rettssosiologien foregått viktig kvinneforskning hvor Karin Widerberg står sentralt. Brantsæter og Widerberg (red) "Sex i arbeid(et) i Norge" 1992. Om seksuell trakasering på arbeidsplassen.

Det har ellers skjedd mye variert forskning i tilknytning til det kriminologiske miljø. Vi kan nevne: Paul Leer Salvesens doktoravhandling "Menneske og Straff" 1991 som omhandler soning og straff, Liv Finstads "Den betalte familie" 1990 om Sælbukollektivet og behandling av narkomane, Nils Christies "Bortenfor anstalt og ensomhet" 1989 om landsbyer for usedvanlige mennesker som bygger på hans erfaringer fra Vidaråsen, Per Ole Johansens "Samfunnets panserede neve" 1989 om statspolitiet i mellomkrigstiden, Ragnar Hauges "Kriminalitetens årsaker" 1989 utsnitt av kriminologiens historie og Kjersti Ericssons "Den flerstemmige revolusjon" 1991.

I forbindelse med Anders Bratholms 70 års dag i 1990 ble festskriftet ". . . den urett som ikke rammer deg selv" utgitt med en rekke bidragsytere fra de skandinaviske land.

Den største forandring ved institutt for kriminologi og strafferett i perioden var at strafferetten etter omstruktureringer på universitetet ble adskilt fra kriminologiseksjonen og ble flyttet til offentlig rett den 1. juli 1991.

Nordisk samarbeidsråd for kriminologi er fra utgangen av 1991 ved instituttet og har Liv Finstad som forman.

STRAFFERETT OG STRAFFEPROSESS

Volds- og sedelighetskriminalitet

I en del saker som gjelder tiltale for *uaktsomt drap voldt ved bruk av motorvogn* har juryen, trolig pga. motvilje mot å stemple bilførere som drapsmenn, frifunnet for uaktsomt drap (straffelovens § 239), og bare idømt straff etter den mildere bestemmelsen om uaktsom kjøring (veitrafikk. § 31). For å skjerpe straffep praksis ble reglene i 1988 endret slik at det nå ikke er tvil om at straffelovens bestemmelser om uaktsomt drap og uaktsom grov legemsbeskadigelse skal anvendes ved drap og legemsskade voldt ved motorvogn.

Legemsfornærmelser i familie- og samboerforhold (straffel. § 228) ble underlagt ubetinget offentlig påtale i 1988. Man mente at strafforfølgning av familievold ville bli mer effektiv ved at kravet om påtalebegjæring fra fornærmede ble sløyfet.

I 1992 ble straffebudene rettet mot *seksuelle overgrep mot barn* (straffel. kap. 19) skjerpet. Gjerningsbeskrivelsene i enkelte straffebud er gjort videre, slik at flere handlinger nå rammes. Dessuten er flere av de øvre strafferammene øket, bl. a. slik at utuktig omgang med barn under 14 år under visse skjerpende omstendigheter rammes med lovens strengeste straff, inntil 21 års fengsel. En tilsiktet følge av økningene av strafferammene er at foreldelsesfristene har blitt forlenget til maksimalt 25 år. Dette ble ansett ønskelig pga. den lange tiden det ofte tar før slike overgrep kommer til politiets kunnskap.

I 1988 nedsatte Justisdepartementet et utvalg for å utrede *fornærmedes stilling i straffesaker* (Offerutvalget). I innstillingen som ble avgitt i 1992 (NOU 1992:16), har utvalget særlig drøftet stillingen til ofrene for volds- og sedelighetskriminalitet. Utvalget foreslår bl. a. at ordningen med bistandsadvokat utvides til å omfatte flere grupper fornærmede, særlig i voldssaker (i dag har bare sedelighetsofre rett til bistandsadvokat). Det foreslås også at offerets rett til informasjon og innsyn i saksdokumenter i tilknytning til overgrepet utvides, og at offeret skal bli hørt i saken i større grad enn idag.

Promillekjøring, narkotika og doping

Reglene om *straffutmåling ved promillekjøring* ble endret i 1988. Den gamle hovedregelen om minst 21 dagers fengsel er byttet med en tretrinns straffeskala: promille under 1,0 gir bot og betinget fengsel, promille mellom 1,0 og 1,5 gir bot og betinget eller ubetinget fengsel og promille over 1,5 gir bot og ubetinget fengsel. Ifølge lovforarbeiderne bør bøtene som et veiledende utgangspunkt tilsvare en og en halv brutto månedsløn og fengselsstraff bør vare fra 14 til 36 dager.

En ny bestemmelse om *narkotikaheleri* (utbytteheleri, straffel. § 162a) ble vedtatt i 1988. Regelen rammer den som skaffer seg selv eller andre utbytte av narkotikaforbrytelser, eller hjelper andre til å sikre slikt utbytte. Den øvre strafferammen (grovt utbytteheleri under særdeles skjerpende omstendigheter) er lovens strengeste straff, fengsel inntil 21 år.

Politiets adgang til *telefonavlytting i narkotikasaker* har vært hjemlet i en midlertidig lov fra 1976 som stadig har fått forlenget gyldighetstid. I 1992 ble disse reglene gjort permanente, og flyttet til straffeprosessloven (§§ 216 a-k). Dessuten ble de endret noe, bl. a. slik at politiet nå kan bruke overskuddsinformasjon til etterforskning (men ikke som bevis) i saker om andre lovbrudd enn narkotikaforbrytelser.

I 1992 kom en ny straffebestemmelse om *doping* (straffel. § 162b). Formålet med regelen er effektivt å kunne ramme apparatet som skaffer til veie og omsetter dopingmidler. Regelen retter seg mot tilvirkning, inn- og utførsel, oppbevaring, forsendelse og overdragelse av visse stoffer som står oppført i en særskilt dopingforskrift. Øvre strafferamme (grov dopingforbrytelse) er fengsel i inntil 6 år.

Økonomisk kriminalitet

Det har i perioden vært ganske stor lovgivningsaktivitet rettet mot denne kriminalitetskategorien. Foruten det som nevnes i dette avsnittet, har flere av de prosessuelle endrin-

gene nevnt under neste overskrift blitt begrunnet med behovet for å styrke domstolsbehandlingen av saker om økonomisk kriminalitet.

Bedrageri, som tidligere bare var straffbart hvis gjerningsmannen utviste forsett, ble i 1991 gjort straffbart også i sin grovt uaktsomme form (straffel. § 271a). Formålet var å kunne ramme visse tilfeller hvor det er nærliggende å tro at forsett foreligger uten at det kan bevises, såkalt skjult forsett. Øvre strafferamme er 2 års fengsel.

De subjektive vilkår i straffebudet mot *umnløstelse av å begjære seg konkurs ved insolvens* (straffel. § 283a) ble endret i 1991, slik at det nå er noe enklere å straffedømme for slike forhold.

Siden reglene om *innsidehandel* (verdipapirhandell.) kom i 1985, er ennå ingen tiltalt etter disse. Allerede i 1988 tok myndighetene initiativ for å effektivisere reglene, men lovendringene kom først i 1991. Da ble reglene effektivisert ved at gjerningsbeskrivelsen ble videre samtidig som at innsidere ble pålagt taushetsplikt og handelsforbud i visse perioder. Den øvre strafferammen ble øket fra 1 til 6 års fengsel. Som følge av dette er forældelsesfristen utvidet fra 2 til 5 år.

Reglene om *skattesvik* (ligningsl.) ble skjerpet i 1990 og 1992. Blant annet er den øvre strafferamme øket fra 3 til 6 års fengsel.

I 1989 ble den særskilte påtaleenheten *Økokrim* opprettet. Økokrims hovedoppgave er å etterforske, påtale og irettføre straffesaker vedrørende økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet. Innen enheten har en gjennomført den spesielle ordning at en statsadvokat leder arbeidet med sakene gjennom både etterforsknings-, tiltale- og domstolsstadiet. Opprettelsen av Økokrim innebærer en betydelig styrkelse av politi- og påtalemyndighetens kompetanse innen feltet økonomisk kriminalitet.

Andre endringer i straffe- og prosesslovene

Hevningen av den kriminelle lavalder fra 14 til 15 år trådte ikraft 1989 (se den norske kronikken i tidsskriftet 1987 s. 358).

I 1991 ble bestemmelsene spredt i spesiallovgivningen om *straffansvar for foretak* erstatet med en generell hjemmel i straffeloven (straffel. §§ 48a og b). Formålet var dels å styrke foretaksstraffens preventive virkninger, og dels å rydde opp i de uoversiktlige og inkonsistente reglene i spesiallovgivningen. Foretaksstraff kan nå ilegges uavhengig av om noen har utvist subjektiv skyld. Er nødvendig skyld utvist kan straffen ilegges alene eller sammen med personlig straffansvar. Også hvor det ikke kan fastslås hvem i foretaket som har begått den straffbare handlingen (anonyme feil), og hvor flere personers opptreden til sammen utgjør den straffbare handlingen (kumulative feil), kan foretaksstraff ilegges. Bøtene vil kunne være vesentlig større enn når fysiske personer bøtelegges, siden de ikke må avpasses etter gjerningspersonens formuesforhold (hittil er det ilagt bøter på opptil to millioner kroner).

Uaktsomt heleri (straffel. § 317) ble kriminalisert i 1991. Opprinnelig var bare forsettlig heleri straffbart, og fra 1973 ble også grov uaktsomhet rammet. Utvidelsen av regelens virkeområde mht. skyldgrad har altså skjedd gradvis.

I 1989 ble *juryordningen beskåret*: Ved fornyet behandling av herreds- og byrettsdommer, og i lagmannsrettsaker hvor fagdommerne har satt juryens kjennelse til side og henvist saken til ny behandling, skal lagmannsretten settes som stor meddomsrett (straffe-

prosessl. § 373) og ikke med jury. Endringen ble begrunnet i ønsket om å bedre domstolsbehandlingen i saker om økonomisk kriminalitet. For å unngå problemer med å avgrense mot andre typer lovbrudd lot man imidlertid ordningen gjelde for alle typer saker. Det har vært hevdet at den egentlige begrunnelse må ha vært generell mistillit til juryordningen.

Samtidig ble *herreds- og byrettenes kompetanse utvidet*; bare saker om forbrytelser med strafferammer på fengsel i mer enn 6 år skal nå behandles i lagmannsrett som første instans (straffeprosessl. § 6). Tidligere gikk grensen ved 5 år. Særlig for enkelte voldssaker mente man at den enklere saksbehandlingen i herreds- og byretten ville medføre at tiden mellom lovbruddet og reaksjonen ble redusert, med gunstig virkning for straffens preventive effekt.

Videre kom en regel som legger opp til noe økt bruk af *fagkyndige meddommere* (straffeprosessl. § 262). Formålet med endringen er å bedre rettens mulighet til å komme til bunns i kompliserte saker. Det antas at særlig økonomisk og regnskapsmessig kompetanse vil tilføres domstolene på denne måten.

Arbeid med generelle lovrevisjoner

Arbeidet med den gjennomgripende revisjonen av straffeloven pågår fortsatt i *Straffelovkommisjonen*, som ble opprettet i 1980. I 1989 avga et underutvalg under Straffelovkommisjonen en delutredning om *strafferettslige utilregnelighetsregler og særreaksjoner* (NOU 1990:5). Utvalget foreslår at sikringsinstituttet oppheves og at det innføres en tidsubestemt reaksjon (forvaring) overfor særlig farlige tilregnelige forbrytere. For utilregnelige forbrytere foreslås overføring til tvunget helsevern som ny reaksjon. Forslaget har foreløpig ikke ført til lovendringer.

Straffelovkommisjonens utkast til *ny straffelovs alminnelige del* ble avgitt i 1991 (NOU 1992:23). Innholdsmessig innebærer utkastet få radikale endringer i forhold til gjeldende straffelov, det dreier seg mer om språklige og redaksjonelle oppdateringer og forenklinger. Noen forslag om innholdsmessige endringer skal nevnes stikkordsmessig: Skillet mellom forseelser og forbrytelser oppheves. Reglene om nødrett, nødverge og rettsvillfarelse endres noe. Den særnorske regelen om høyere strafferamme når en forsettlig handling får uforsettlig følger (*culpa levisissima*) oppheves. Det innføres en ny generell straffenedsettelsesregel som kan brukes hvor det foreligger særdeles formildende omstendigheter. Det innføres også, som en "sikkerhetsventil", adgang for domstolene til å frita for straff på skjønnsmessig grunnlag. Forslagene fra underutvalget om nye særreaksjoner (NOU 1990:5, se ovenfor) fastholdes. Kommisjonen tilrår en delreform, slik at de nye alminnelige bestemmelsene vedtas som lov før det foretas en revisjon av de spesielle bestemmelsene. En slik revisjon vil Kommisjonen nå arbeide videre med.

I 1990 nedsatte Justisdepartementet det såkalte *toinstans-utvalget* (Keiserud-utvalget). Mandatet er bl. a. å utrede hvorvidt alle straffesaker skal kunne realitetsbehandles i to instanser, og om juryordningen i lagmannsretten bør avskaffes. Utvalget vil ventelig foreslå at *juryen forlates til fordel for stor meddomsrett* bestående av to fagdommere og tre meddommere (lekmenn). Utredningen, som ventes avgitt i september 1992, vil trolig skape adskillig debatt om disse gamle temaene.

KRIMINALOMSORGSDELINGENS FORSKERGRUPPE

Justisdepartementets forskergruppe arbeider med prosjekter både hver for seg og sammen. Forskergruppen arbeider stort sett med fengsels- og avvikssosiologiske/kriminologiske problemstillinger. De har tatt opp flere sider ved fengselsforholdene, slik som varetekt, kvinners soningsforhold, selvmord i fengsel, narkodømtes soningsforhold, betjentenes virksomhet og vold i fengsel for å nevne noen.

Følgende er et utvalg av den forskningsaktivitet de har bedrevet i perioden.

1986–1988 skrev Kåre Bødal og Yngve Hammerlin to rapporter (hovedrapport I og delrapport II) om "Selvmord i norske fengsler 1956–1987". Rapport I er en statistisk beskrivelse og en vurdering av de forskjellige selvmordsformer, årsaker og lignende. Del II er en kvalitativ vurdering på individnivå, hvor et utvalg av enkeltsaker biografisk beskrives og drøftes.

I 1988 gav Yngve Hammerlin sammen med Regi Th. Enerstvedt ut en bok om "Selvmord" i et sosiologisk og sosialfilosofisk perspektiv. I boken tar forfatterne også opp selvmord/selvmordsforsøk i forbindelse med fengsling og kriminalitet. Hammerlin har oppdatert forskningen om selvmord ved fengsling i en ny rapport "Selvmord i norske fengsler 1956 t.o.m. okt. 1991". Tallmaterialet er ført fram til og med mai 1992.

Bødal og Hammerlin har utarbeidet en rekke rapporter om paragraf 12 soningssteder (1986–87), Hamar krettsfengsel (kontraktsoning) og Moss hjelpefengsel som da hadde en spesialfunksjon som sikkerhetsanstalt. Hammerlin har skrevet flere rapporter og enkelte artikler om kontraktsoning i 1990–92.

I 1988 skrev Bødal, Fridhov og Hammerlin fem rapporter som evaluerte narkotikaaksjonen som ble satt i gang i 1986.

Bødal og Fridhov arbeider med et større prosjekt (igangsatt 1987) om ca. 1200 straffedømte som er idømt tre års fengsel eller mer. Fire delrapporter er til nå publisert. 1. "Straff som fortjent?" Om 440 narkotikaselgere. 2. "For sikkerhets skyld" om sikkerhetsavdelingen på Ullersmo. 3. "Det brenner". Om 30 ildspåsettere. 4. "Lovbruddskategorier og tilbakefall". En rapport om 851 norske menn, deres lovbrudd og tilbakefall.

"I all stillhet" (1987) – en beretning om hvordan det oppleves å vente på å komme i fengsel, er en rapport skrevet av Fridhov basert på intervjuer med 30 personer som hadde fått ubetinget fengsel.

Hammerlin var som medlem av "kvinnesoningsutvalget" (1987–89) med på å skrive en omfattende innstilling om kvinners soningsforhold i Norge med forslag om endringer. Denne rapporten er grunnlaget for mye av den kritikken som ligestillingsombudet reiser mot kvinners soningsforhold i dag.

"Alt som før?" (1991) av Inger Marie Fridhov. En rapport om norske fangers sosiale og skolebakgrunn. Undersøkelsen bekrefter at norske fanger gjennomgående er eldre enn på 70-tallet, men at deres sosiale bakgrunn og situasjon som helhet er dårligere enn før.

I perioden har forskerne utarbeidet fengselsstatistikker som anvendes i nordisk sammenheng. En oppsummerende artikkel "Nordisk fengselsstatistikk" er utgitt i NTFK nr. 4, 1989.

Paul Larsson (red.), Trond Eirik Schea, Kåre Bødal, Inger Marie Fridhov og Yngve Hammerlin.